

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

О. В. Казанова

**Історія української літератури кінця ХІХ - початку
ХХ століття (проза)**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для студентів 3 курсу денного відділення філологічного факультету
першого (бакалавр) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки
спеціальності 035 Філологія 035.01 Українська мова та література

ОДЕСА
ОНУ
2022

УДК 821.161.1”20”(076.6)

K142

*Рекомендовано вченою радою
філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 10 від 26 травня 2022 року.*

Укладачка:

О. В. Казанова, кандидат філологічних наук, доценткафедри української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

В. Б. Мусій, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального та слов'янського літературознавства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. Г. Якубовська, кандидат філологічних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Національного університету «Одеська політехніка».

Казанова О. В.

K142 Історія української літератури другої половини ХХ століття : метод. вказівки до курсу **«Історія української літератури кінця ХІХ - початку ХХ століття (проза)»** для студентів 3 курсу денного відділення філол. ф-ту першого (бакалавр.) рівня вищої освіти спец. 035 Філологія спеціалізації «Українська мова та література» / О. В. Казанова. – *Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022.* – 49 с.

Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з курсу **«Історія української літератури кінця ХІХ - початку ХХ століття (проза)»**. Передбачено тематику лекційних і практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, перелік творів для текстуального вивчення, рекомендований список основної і додаткової літератури.

Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 821.161.1”20”(076.6)

© Казанова О. В., 2022

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2022

ЗМІСТ

Загальні відомості.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	6
Тематика лекцій.....	20
Тематика практичних занять	33
Завдання для самостійної роботи.....	36
Тести для перевірки знань.....	36
Питання до контролю знань	39
Рекомендована література.....	42

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Навчальна програма курсу «Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття (проза)» висвітлює основні закономірності розвитку й становлення модерністичних тенденцій в українській літературі. Оглядове вивчення стильових та жанрових особливостей прози кінця ХІХ – початку ХХ століття поєднується із детальним дослідженням творчості найвидатніших представників літератури зазначеного періоду як-от: М. Коцюбинського, О. Кобилянської, В. Стефаника, Б. Лепкого, І. Липи та ін. Пропонована програма курсу адаптована до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Навчальний матеріал поділено на два змістових модулі, до складу яких входять комплекс лекційних тем, практичних (семінарських) занять, подається бібліографічний список основної та додаткової літератури. З метою систематизації набутих знань передбачено проведення письмових модульних робіт (контрольних робіт, тестових завдань). До програми включено завдання для самостійної роботи студентів, запропоновані твори для вивчення напам'ять.

Вивчення курсу «Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття (проза)» передбачає проведення міжпредметних зв'язків з такими дисциплінами, як-от: історія України, історія давньої української літератури, художня література для дітей, вступ до літературознавства, культурологія тощо.

Мета курсу: поглибити й розширити знання студентів про розвиток української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття, доповнити знання про надбання української літератури цього періоду в контексті світової культури, ознайомити студентів із новими підходами до вивчення та розуміння української класики, розширити традиційне розуміння української класики, глибше ознайомити з аспектами культурологічного та національного розвитку української літератури.

Завдання курсу «Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття (проза)»:

- сформувати у студентів уявлення про розвиток української літератури зламу століть;
- поглибити навички аналізу художнього твору з огляду на індивідуальну творчу манеру (стиль) письменника;

- поглибити навички текстуального аналізу художніх творів з позицій новітніх літературознавчих методик;
- зацікавити студентів художнім твором як специфічним засобом пізнання світу;
- активно залучати до літературознавчого аналізу відомості з мистецтвознавства, психології, культурології, історії;
- розвинути у студентів творче самостійне мислення, оволодіння навичок роботи із науковими, методичними матеріалами;
- удосконалити вміння аргументувати і доводити власні судження, формулювати висновки про прочитані твори.

Студент повинен знати:

- ❖ суспільно-історичний контекст розвитку української літератури доби раннього модернізму;
- ❖ специфіку стильових напрямків та методів у літературі;
- ❖ відомості про життя та творчість письменників;
- ❖ зміст художніх творів та їх місце у літературному процесі цієї доби;
- ❖ критичні праці відомих літературознавців та критиків;
- ❖ систему наукових термінів та понять, які використовуються під час вивчення курсу.

Студент повинен вміти:

- ❖ виявляти найхарактерніші риси літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ ст.;
- ❖ визначати роль та місце творчості письменника в літературі цього часу;
- ❖ аналізувати зміст та формальні особливості творів;
- ❖ зіставляти художні особливості творчості різних письменників;
- ❖ самостійно узагальнювати й систематизувати набуті знання з певного розділу курсу;
- ❖ опрацьовувати літературно-критичні праці, користуватися додатковою літературою, складати таблиці, опорні конспекти.

На вивчення курсу «Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття (проза)» студентами 3 курсу спеціальності «Українська мова та література» денного відділення філологічного факультету відводиться 90 годин: 42 години аудиторної роботи (30 годин лекцій, 12 годин – практичні заняття) та 48 годин самостійної роботи.

Програма з курсу

Змістовий модуль І. Український літературний процес кінця ХІХ – початку ХХ століття

Тема 1. Новаторство української літератури межі століть.

Реалістичні та модерністичні тенденції (4 год.)

Поява модернізму на рубежі ХІХ –ХХ ст. зумовлена насамперед низкою нових наукових досягнень у фізиці, хімії, біології, психології; в цей час створено паровоз, широко використовується електрика, телефон, радіо тощо. Водночас учені намагалися довести, що не завжди людина може пізнати світ лише розумом. Велике значення має імперичне пізнання; іноді почуття – більш правильний спосіб пізнати світ, ніж висновки розуму. Серед низки філософських, наукових, соціологічних, культурологічних концепцій на формування світогляду людини першої половини ХХ ст. особливо активно впливали позитивізм, «філософія життя», ніцшеанство, культурологічна концепція О. Шпенглера, інтуїтивізм, фройдизм, марксизм, екзистенціалізм. Ідеї А. Шопенгауера, С. К'еркегора, Ф. Ніцше, А. Бергсона створювали філософське підґрунтя для різноманітних літературних явищ і художніх течій цієї епохи.

Усе це позначилося на мистецтві цієї доби. Спостерігається криза: між панівною до того й потужною стильовою течією – реалізмом та новою філософією життя – модернізмом. Модернізм – загальна назва напрямів мистецтва та літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст., що відображували кризу буржуазної культури і характеризували розрив із традиціями реалізму та естетикою минулого. Модернізм виник у Франції наприкінці ХІХ ст. (Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо) і поширився в Європі, Росії, Україні. Модерністи вважали, що не варто шукати у творі мистецтва якоїсь логіки, раціональної думки. Тому мистецтво модернізму і носило переважно ірраціональний характер.

Протестуючи проти застарілих ідей та форм, модерністи шукали нових шляхів і засобів художнього відображення дійсності, знаходили нові художні форми, прагнули докорінного оновлення літератури. Новаторство письменників першим відмітив І. Франко, який у цей час шукав шляхи оновлення прозових форм. У своїй статті «Старе й нове в сучасній українській літературі» критик дав характеристику двом напрямам прози, які існували на той час. Кінець ХІХ – початок

XX століття в українській літературі був періодом оновлення змісту та форми художньої творчості, переосмислення традиційних способів світозображення. Найбільш придатною для формально-змістових модифікацій виявилася мала проза, в якій спостерігається динаміка в межах жанрових парадигм, виникнення нових жанрових різновидів.

Реалізм	Модернізм
Мистецтво імітує життя, міметичне відтворення дійсності	Мистецтво спрямоване передати інтуїтивне пізнання, проникнути в світ емоцій та почуттів
Мистецтво детерміноване, має суспільні обов'язки і покликання. Головним є зміст	Превалювання категорій Краси і Правди Провідною стає форма твору, що набуває свого смислоутворюючого значення
Герої – соціальні типи	Індивідуалізація характеру героя, розкриття та заглиблення у психологію
Соціальний конфлікт	Психологізація зображення – внутрішні суперечності у душі героя, мотивація переживань, межових станів і т. п.
Сюжет будується як причинно-наслідковий ланцюг подій	Т. зв. «внутрішній сюжет» як компіляція різноманітних почуттів, вражень, переживань
Об'єктивна третьоособова нарація. Наратор – деміург	Суб'єктивні форми нарації – Першоособова, внутрішні форми мовлення (внутрішній монолог, потік свідомості, діалогізований монолог)
Традиційні засоби зображення (побутові описи, паспортний тип портрету)	Роль художньої деталі, форм мовлення, пейзаж як відображення психології героя.
Традиційні жанрові форми: оповідання, повість, роман	Експериментування із жанрами. Родо-жанрові модифікації. Синтез мистецтв

Тема 2. Літературні дискусії кінця XIX – початку XX століття. Художньо-стильові течії модернізму в українській літературі кінця

XIX – початку XX століття: імпресіонізм, експресіонізм, символізм, неоромантизм (4 год.)

Криза народництва й народницької традиції – перша характерна риса нової літератури перехідної доби. Друга риса цього часу, що власне і зумовила процес утвердження нових тенденцій модернізму – проникнення в українську культуру західних ідей та інтенцій. Модерністськими спробами були позначені твори, які друкувалися в новітніх альманахах М. Вороного «З-над хмар і долин» (1903), О. Луцького «За красою» (1905), М. Коцюбинського «З потоку життя» (1905). В цей час, доволі часто митці, які заперечували суспільну заангажованість мистецтва, стали на шлях оновлення художньої словесності, об'єднувалися в сучасні мистецькі угруповання «Молода Муза», «Українська хата» та ін.

Зіткнення традиції та новаторства у цей час спровокувало низку дискусій. Модернізм став явищем розриву «старої» й «нової» традиції в українській літературі. Зокрема, відомий народницький критик Сергій Єфремов гостро засуджував спробу багатьох нових авторів до оновлення творчості у статтях, зокрема, «В пошуках нової краси», виданої у 1902 в «Киевской старине». Критика стосувалася «Поезії в прозі» Г. Хоткевича, а також творчості О. Кобилянської, яка, на думку С. Єфремова, «запозичувала» ідеї Ніцше, прагнула бути модерною. За міркуваннями С. Єфремова, «аристократизм» О. Кобилянської був заснований на сумнівній етиці: ідеалізації природи та недосконалій мові. Наприкінці С. Єфремов осудив О. Кобилянську за її неповагу до простого народного читача. Зазнала критики і Наталя Кобринська, що, за переконанням С. Єфремова, писала подібно до символістів, що сприймалося як реакція проти усталених реалістичних норм.

Дискусія І. Франка та О. Луцького. І. Франко, як відомо, сприйняв не все з програми «молодомузівців», про що свідчить негативна рецензія на збірку О. Луцького «В такі хвили» – «Маніфест «Молодої Музи», видана в 1906 році на сторінках «Літературно-наукового вісника».

Основні риси становлення та національної специфіки імпресіоністичної, експресіоністичної, неоромантичної та символіської поетики у новій прозі зламу століть.

Тема 3. Родо-жанрові модифікації малої прози кінця XIX – початку XX століття (4 год.)

Одним із важливих аспектів розвитку літератури наприкінці ХІХ – початку ХХ століття виявляється процес синтезування ознак різних літературних родів та жанрів. Досить виразно в цей час проступає тенденція до взаємодії епосу та лірики, епосу та драми, що спричиняє жанрові модифікації малої прози, виникнення нових жанрових різновидів. Отже, найпомітнішими чинниками модифікації жанрів малої прози стають процеси драматизації та ліризації епічних текстів, які були пов'язані не лише зі зміною ідейно-художніх орієнтирів, конфліктного та сюжетного розвитку, а також виявились у видозмінах структурно-композиційного рівня тексту, специфіки оповіді, способах вираження авторської свідомості та функцій персонажів.

Найбільш поширеними жанровими різновидами малої прози кінця ХІХ – початку ХХ століття були фрагментарні форми, як-от: етюд, ескіз (нарис, шкіц), студія, образок (акварель, образок-сценка, образок-портрет), нарис, лірична мініатюра, поезія в прозі та ін. Характеристика різновидів.

Зразки такої прози знаходимо майже у всіх українських письменників перехідної доби: М. Коцюбинського, О. Кобилянської, М. Черемшини, С. Васильченка, М. Чернявського, І. Франка, Лесі Українки, Н. Кибальчич, І. Вільде, Г. Хоткевича, М. Яцкова, В. Стефаника, А. Чайковського, М. Левицького, О. Маковея та ін.

Проблема розмежування цих жанрових різновидів у літературознавстві досі залишається не визначеною. Спільною жанровизначальною ознакою цих форм є невеликий обсяг та переважна безфабульність, незавершеність, що вказує на відтворення одного короткого статичного моменту дійсності в сюжеті твору. Спостерігається зміна фокуса зображення з об'єктивного на суб'єктивний – переломлення відтворюваних ситуацій крізь призму сприйняття суб'єктивного оповідача чи героя. Саме тому для передачі внутрішнього світу людини, її переживань, почуттів, більш вражаючим був показ саме одного кадру, епізоду з життя.

Змістовий модуль II. Проза кінця XIX – початку XX століття: розширення змістових та формальних обріїв

Тема 4. Творчість Михайла Коцюбинського (4год.)

Михайло Коцюбинський: життєвий шлях та художня еволюція творчості, новелістичні інновації. Періодизація творчості. Світоглядні та творчі принципи письменника-новеліста. Перші твори М. Коцюбинського – оповідання «Андрій Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма» (1884), «21-го грудня, на введеніє» (1885), «Дядько та тітка» (1885). Видання перших творів у 1890р. – львівський дитячий журнал «Дзвінок», публікація поезії «Наша хатка». Встановлення творчих контактів із І. Франком.

Естетична основа творчості. Еволюція стилю митця від просвітницьких тенденцій до модерністичних (від «Хариті», «Маленького грішника», «Дорогою ціною» до «Intermezzo»). Жанрові форми творів М. Коцюбинського, ліризація прози у фокусі різноманіття фрагментарних жанрових форм.

Робота М. Коцюбинського у складі Одеської філоксерної комісії (1892-1896), в степах Бессарабії і в Криму, що надихнула письменника на створення циклу молдавських оповідань «Для загального добра», «Посол від чорного царя», «Відьма», «В путях шайтана», «На камені», «У грішний світ», «Під мінаретами». Роки перебування Коцюбинського на урядовій службі в Молдавії і Криму дали життєвий матеріал для його творів «Для загального добра» (1895), «Посол від чорного царя» (1897), «Відьма» (1898), «В путях шайтана» (1899), «Дорогою ціною» (1901), «На камені» (1902), «У грішний світ», «Під мінаретами» (1904).

Світоглядно-художня еволюція М. Коцюбинського в оповіданні «Лялечка» (1901). Коцюбинський як майстер психологічного аналізу. Вияв в поведінці героїні архетипу жертви.

У 900-х роках М. Коцюбинський виступає яскравим представником соціально-психологічної новелістики («На камені», «Поєдинок», «Цвіт яблуні», цикл «З глибини», «У грішний світ»). Для його творів характерна виняткова пластичність образів, мальовничість описів природи, стислість і лаконічність (кольорова деталь, художнє зображення «пленарності» пейзажів, динамічність пейзажних описів через нанизання предикативних форм, також вживання яскравих епітетів, асоціативність

описів, суб'єктивне сприйняття природи, що відображається крізь призму вражень, почуттів героїв.

Стильовий симбіоз у творчості М. Коцюбинського: поєднання художніх здобутків реалізму, імпресіонізму та неоромантизму. Шлях стильових пошуків письменника. Опанування основами імпресіоністичного стилю. Для відображення психологічних станів ліричного героя, його відчуттів і настроїв, особливо велике функціональне значення має внутрішній монолог героя, що часто нагадує потік свідомості – неупорядкований, незв'язний. Тяжіння до ліризації творів. Пейзажі як прийом відображення складних внутрішніх переживань героїв, їхнього настрою й почуття. Своєрідний фокус зображення художнього простору, що сприймається крізь призму розуміння та відчуття самого героя. При цьому точка зору ліричного героя-оповідача є вираженням психічного стану й ідейної позиції самого автора. Мовними засобами вираження імпресіоністичних рис на лексичному рівні виступають: антропоморфні й зооморфні метафори, персоніфіковані предикати, кольористичні й емотивні епітети, лексеми зі значенням кольору і світла, порівняння.

«Intermezzo» М. Коцюбинського – природа як дійова особа. Наскрізним образом «Intermezzo» є образ сонця. Особливості композиції. Імпресіоністичні зорові й звукові образи (прийом синестезії) у відтворенні пейзажних картин. Сугестія певного настрою через кольорові образи, вміння автора «малювати» словом, зумовлюючи різноманіття семантичного потрактування.

Синтез малярства і літератури у творчих пошуках М. Коцюбинського. Органічне поєднання двох видів мистецтва в акварелі «На камені». Психологізм образів Фатьми та Алі. Контраст краси глибокого почуття та побутових звичаїв. Семантика художньої деталі.

Психологічний етюд – «Цвіт яблуні» – відтворення процесу роздвоєння душі, свідомого і підсвідомого. Художня саморецепція теми й мотиву «Цвіту яблуні» у циклі мініатюр – «З глибини», поезії в прозі – «Пам'ять душі», незавершеному творі – «Павутиння», новелі – «Intermezzo» і «Сон»). Перевага психологічного малюнку над подієвістю як жанрова ознака твору.

Зображення подій часів революції: «Сміх» (1906), «Невідомий» (1907), «В дорозі» (1907), «Дебют» (1909), а пізніше в новелі «Коні не

винні»(1912). Фокус уваги на розкритті настроїв у представників різних соціальних верств, які мали різнісоціально-політичні переконання. Індивідуально-психологічний та соціально-історичний аспекти імпресіоністичного мислення («Сміх», «Він іде», «Persona grata»). Повість «Fata morgana» (1903-1910). Традиційна тема села в модерній стильовій інтерпретації.

Повість «Тіні забутих предків» (1911). Зображення гуцульського побуту. Міфологізм як ознака неоромантичної поетики в повісті «Тіні забутих предків». Піднесення фольклорних образів до рівня філософського узагальнення. Імпресіоністична трансформація фольклорного та міфологічного матеріалу. Синкретизм стильових тенденцій у повісті.Поєднання фантастичного та реального у творі. Поезія народних звичаїв, вірувань, обрядів, їх вплив на життя гуцулів. Система образів твору. Образи-символи як засоби індивідуалізації героїв. Самобутність модерної поетики повісті.

Особливості індивідуального стилю в дитячих оповіданнях («Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник»).

Художня рецепція М. Коцюбинським творчості Г. де Мопассана, К. Гамсуна, А. Чехова. Екранізація творів М. Коцюбинського «Fata morgana» і «Дорогою ціною», «Коні не винні», до творчості М. Коцюбинського зверталися кінорежисери Марк Донський («Дорогою ціною») і Леонід Осика («Подарунок на іменини»). Справжнім шедевром світового кіно став фільм Сергія Параджанова «Тіні забутих предків».

Тема 5. Неоромантична проза Ольги Кобилянської (4 год.)

Життєвий і творчий шлях. Вплив німецької мови та культури на формування творчих засад О. Кобилянської.

Творчість О. Кобилянської раннього періоду, роки літературного навчання (1880-1887), коли були написані оповідання «Гортенза, або Картина з життя однієї дівчини», «Доля чи воля?», «Видиво», «Людина з народу», повість «Вона вийшла заміж», у другій редакції відома під назвою «Людина».Ранні неопубліковані твори О. Кобилянської («Гортенза», «Малюнок з народного життя на Буковині», «Видиво», «Людина з народу» та ін.).

Полеміка навколо перших творів письменниці. Позиція критики щодо національного підґрунтя творчості О. Кобилянської, процесу «онімечення» (німецького впливу на її мову), дискурсивного питання визначення письменниці як суто української. Протилежна оцінка цього

аспекту Лесею Українкою. Леся Українка і Ольга Кобилянська: діалог культур (на матеріалі епістолярію письменниць).

Вплив західноєвропейської літератури Є.-П. Якобсена, М. Метерлінка, філософії Ф. Ніцше на формування літературно-естетичних поглядів О. Кобилянської. Роль І. Франка, О. Маковея, М. Павлика у творчій долі письменниці.

Повісті «Людина» (1894), «Царівна» (1896) у контексті феміністичного дискурсу. Активна участь письменниці у феміністичному русі «Товариства руських жінок на Буковині». Письменниця порушила питання про вільний життєвий вибір, рівноправності жінки у суспільстві, право на гідне свободне життя, вибіру тощо.

Неоромантичні героїні О. Кобилянської – непересічні особистості, які завжди відрізняються від свого оточення, знаходять сили протистояти впливу натовпу, буденщини («Людина»(Олена), «Царівна»(Наталка), «Некультурна»(Параска), «Valse melancolique»(Софія, Ганнуся).

Екзистенційні проблеми жінки Ользі Кобилянській найяскравіше вдалося розкрити в «Природі» та «Некультурній». Зображення у «Природі» двох типів свідомості -- жіночий та чоловічий. Тут стаття виявляє себе і як біологічний, і як соціально-культурний та психологічний, і як екзистенціальний феномени.

Модерна інтерпретація традиційних тем української літератури («За готар», «Битва», «Банк рустикальний»). Зображення природи. Динаміка імпресіоністичного малюнку. Міфологізація дійсності, екологічні проблеми («Битва»). Питання про стильовий синкретизм у творчості О. Кобилянської.

Визначення аспектів неофольклоризму та міфологізації прози О. Кобилянської (повість «В неділю рано зілля копала...»). Фольклорна основа твору. Переосмислення мотиву балади «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці». Особливості жанру, композиції, система образів.

Інтерпретація письменницею міфологічного та біблійного сюжетно-образного матеріалу у творах «Земля», «Юда», «Ніоба».

Повість «Земля» (1901). Психологічне потрактування проблеми землі. Соціальний конфлікт. Аспекти психоаналізу. Семантика та значення символів у творі. Художнє переосмислення біблійної ремінісценції про Каїна й Авеля.

Творчість Кобилянської 1920-1930-х рр., коли Буковина опинилася під владою Румунії, взаємодія з українською літературною молоддю з журналу «Промінь» (1921-1923 рр.), з місячником «Нові шляхи» (Львів), з видавництвом «Рух» (Харків), де протягом 1927-1929 рр. вийшли «Твори» в 9 томах. Роздуми й переживання періоду Першої світової війни, які знайшли своє втілення в нарисах та оповіданнях «Юда», «Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки», «Назустріч долі», «Зійшов з розуму», написаних у 1915-1923 рр.

Реалізація національної ідеї в романі «Апостол черні» (1926). Переосмислення традиційної теми виховання. Жанрові пошуки та новаторство модерністичної творчості письменниці. Тяжіння авторки до лаконізму й образності художнього мислення, синтезу мистецтв (музичності вислову). Використання музичних композиційних принципів, образу музики в таких творах, як фрагмент «Valse melancolique», ескіз «Impromptu phantasie»).

Реалізація жанрів малої прози – соціально-психологічні оповідання з життя буковинських селян («Банк рустикальний», «У св. Івана», «На полях»), настроєві психологічні образки («Жебрачка», «Покора»), лірико-драматичні пейзажні малюнки («Битва», «Під голим небом»), філософські діалоги («Він і вона»), алегоричні поезії в прозі («Рожі», «Акорди», «Там звізди пробивались»), афористичні мініатюри.

Автобіографія О. Кобилянської «Про себе саму». Важливість особистих переживань і тих вражень, які часто зумовлювали появу її художніх творів, тема інтелігенції. Жанрова специфіка.

Тема 6. Творчість представників «Покутської трійці». Художня своєрідність експресіоністських новел В. Стефаніка (6 год.)

Творча співдружність В. Стефаніка з Л. Мартовичем і Марком Черемшиною. («Покутська трійця»).

Життєвий і творчий шлях Олекси (Леся) Семеновича Мартовича. Піднесення Л. Мартовичем традицій реалістичної сатири. Збірки «Нечитальник» (1900), «Хитрий Панько» (1903), «Стрибожий дарунок» та оповідання (1905). Продовження реалістичної традиції української прози II половини XIX століття. Переосмислення соціальної проблематики, розмаїття сатиричних малюнків. Жанр сатиричного памфлету у творчості письменника («Винайдений рукопис про руський край»), його сатиричні

твори в контексті літературної традиції Західної України (І. Франко, А. Крушельницький, В. Стефаник). Психологічні колізії в оповіданнях Повість «Забобон» (1911). Основні риси індивідуального стилю Л. Мартовича. Поєднання у творах трагічних і сатиричних колізій.

Неоромантична модель гуцульського світу в новелах Марка Черемшини. Життя і творчість. Перші літературні спроби – поезії, драматургія. Оповідання «Керманич». Цикл поезій у прозі «Листки». Спроба символістського потрактування актуальних соціальних тем. Алегоричність, фольклорна образність, ускладнена асоціативність творів. Орнаменталізм прози М. Черемшини. Перша збірка «Карби» (1901). Принцип композиції. Драматизм людських доль у новелах («Святий Миколай у гарті», «Основини», «Раз мати родила», «Злодія зловили»). Поетика народних голосінь (оповідання «Чічка», «Зведениця»). Поглиблення психологізму. Збірка «Село вигибає» (1928). Концепція зображення Першої світової війни у творах письменника. Сильові особливості творів. Використання засобів народних голосінь, дум та невільницьких плачів для посилення трагедійного звучання новел. Ліризм, використання гуцульських співанок. Нова історична ситуація на теренах Західної України та її рецепція у прозі письменника. Збірка новел «Верховина» (1929).

Життя і творчість Василя Стефаника, період творчих шукань, формування ідейно-естетичних поглядів. Культурно-політична діяльність. Оцінка творчих звершень І. Франком, Лесею Українкою, Б. Лепким.

Роки навчання в Кракові – з 1892 по 1900 – час становлення Стефаника як письменника. Участь у створенні й розгортанні роботи гуртка «Академічна громада». Взаємодія із польським ученим Вацлавом Морачевським і його дружиною, українкою Софією Окуневською, а також із діячами модерністичного угруповання «Молода Польща», Ст. Пшибишевським.

Видання у 1899 р. в Чернівцях першої збірки новел – «Синя книжечка». Проблематика, поетика. Збірки «Камінний хрест» (1900), «Дорога» (1901), «Моє слово» (1905). Жанрова специфіка новел, тематична палітра. Ознаки експресіоністичного стилю у художньому доробку В. Стефаника. У багатьох новелах В. Стефаника, експресіоністичні ознаки (мотиви кари, каяття, ганьби і страху, апокаліптичні уявлення, натуралістичні вияви людської підсвідомості) пов'язувались із

есхатологічним світовідчуттям (або катастрофізмом), що характеризувало стан людини порубіжжя.

Стильовий синкретизм у поетиці новел В. Стефаника. Імпресіоністичні елементи у творах В. Стефаника (фрагментарне сюжетно-композиційне упорядкування художнього матеріалу, використання пейзажних замальовок як засобів психологічної характеристики персонажів). Новели «Сон», «Май», «Моє слово», «Дорога».

Аспекти психологізму, сюжетного зображення, композиційно-мовленнєвої будови, архітектоніки, лінгвостилістичних особливостей, хронопопу. Новели 1916-1933 рр. Збірка післявоєнних новел «Земля» (1926).

Новела «Камінний хрест» – тема еміграції в аспекті психологічного фокусу. Драматизм конфлікту. Образ Івана Дідуха. Довершеність художньої форми. Багатство мови, мистецтво деталі. Символи у новелі.

Експресія антивоєнної прози (новели «Марія», «Сини», «Диточа пригода»). Автобіографічні елементи, специфіка наративу, символіка («Вечірня година», «Давня мелодія», «Каменярі», «Серце», «Марко Черемшина»). Родо-жанрова своєрідність творчості В. Стефаника. Аспекти драматизації та ліризації новел. Проблема жанрового визначення творів.

Твори В. Стефаника на театральних помостах та в кіномистецтві.

Тема 7. Художня своєрідність малої прози Б. Лепкого (2 год.)

Життя і творчість Богдана Лепкого, постать якого є однією із найвизначніших в історії української літератури початку ХХ ст. Формування світогляду Б. Лепкого у взаємодії із діячами української культури: І. Франком, К. Студинським, Ф. Колесою, М. Вороним, О. Маковеєм, С. Крушельницькою, О. Мишугою, В. Щуратом, А. Чайковським та ін. Активна участь Богдана Лепкого у львівських молодіжних організаціях «Ватра» і «Сокіл», хорі «Боян» та товаристві «Просвіта». Редакційна та перекладацька діяльність.

Перша збірка прози митця – «З села» (1898), «З життя» (Львів, 1899). Збірки «Щаслива година» (Львів, 1901), «Оповідання» (1901), «У глухім куті» (Львів, 1903; Ужгород, 1922), «Нова збірка» (1903), «В горах» (1904), «Кара та інші оповідання» (1905), «Кидаю слова» (Чернівці, 1911), «От так собі» (Львів; Київ, 1926).

Динаміка в межах жанрових парадигм, оновленням ідейно-тематичного змісту, видозміни структурно-композиційного рівня тексту, специфіка оповіді у малій прозі Богдана Лепкого. Жанрове розмаїття прози письменника.

Переосмислення соціальної проблематики через поєднання оповідної манери із психологічним аналізом внутрішнього світу героїв, що розкривається у різних видах діалогічного мовлення, внутрішніх монологів, семантиці художньої та портретної деталі. У малій прозі Богдана Лепкого головним є не стільки зображення певної реалістичної події, скільки акцентується на суб'єктивному сприйнятті та психологічному переживанні її героями («Дочекався», «Іван Медвідь», «Над Ставом»).

Звернення до засобів комічного – гротеску, карикатури – спрямоване на викриття пороків панів (у новелі «Хлопка»). Імпресіоністичні стильові ознаки у відтворенні воєнної дійсності. Такі твори як «Під Великдень», «Не виходимо з хати», «Папери є?», «Поворот».

Екзистенційна проблематика, зокрема, пошук сенсу буття, намагання віднайти внутрішню гармонію, сили для продовження життя продовжується у творах, присвячених проблемі еміграції.

Ліризація епічного тексту, що зумовлена загальними тенденціями психологізації та суб'єктивізації літератури перехідної доби («Ліричне інтермецо», « Душа», «Поворот»).

Книги для дітей («Під ялинку», 1930). Публіцистичний та літературно-критичний доробок Б. Лепкого.

Тема 8. Творчість письменників «другого плану» української літератури кінця XIX – початку XX століття (4 год.)

Життя Івана Липи (1865-1923 рр.), відомого громадського і політичного діяча, письменника. Робота у керівництві партії соціалістів-самостійників, обов'язки комісара Одеси, міністра віросповідань Української Народної Республіки. Іван Липа як один із засновників та активних діячів «Братства тарасівців». Збірки «Тринадцять притч», «Оповіді про смерть, війну і любов»(1935).

Поетика та жанрова своєрідність соціально-психологічної повісті І. Липи «Нові хрести». Творчі пошуки письменника, спроба віднайти нові форми зображення дійсності, відтворення психології героїв. У творчому

доробку письменника тенденційним видається процес новелізації жанру повісті. Традиційна тематика у повісті І. Липи набуває нового авторського трактування, поступово переходить у площину екзистенційних роздумів героя-оповідача про сенс людського існування, призначення людини у світі та усвідомлення цього призначення, про розуміння свободи, конфлікту між активним і пасивним началом у людині, вишукування причин руйнування надій, мрій, ілюзій у людському житті.

Андрій Чайковський(1857-1935). Особливості світогляду письменника, модерні стичні тенденції малої прози у контексті літератури кінця XIX – початку XX століття, специфіка індивідуального стилю. Художня творчість –«Образ гонору» (1895), «Не піддайся біді» (1908), «Не було виходу» (1927). Осмислення життя галицької інтелігенції в автобіографічній повісті «Своїми силами» (1902). Проблеми інтелігенції в повісті «З ласки родини» (1910) та в повісті «Панич» (1926).

Родо-жанрова стилізація еволюція малої прози А. Чайковського. Жанр образків-репортажів із «судової зали» («Краще смерть, як неволя», «Хто винен?», «Жаль ваги не має», «Обережно з вогнем»). Вияв модерністичних жанрових тенденцій: переважно невеликий обсяг, лаконізм оповіді, обмежене коло подій і дійових осіб, фабульна завершеність та ін. Характеротворча та сюжетотворча роль прямого мовлення у творах письменника. Композиційна роль діалогів.

Дніпрова Чайка(Людмила Олексіївна Василевська-Березіна). Починаючи з1887р., письменниця друкується здебільшого в періодиціЗахідноїУкраїни(альманах«Першийвінок»,журнали«Дзвінок»,«Правда»,«Зоря»), цикл «Морські малюнки». Реалізація мариністичної тематики у циклах прозових мініатюр Дніпрової Чайки. Саме циклом поезій у прозі «Морські малюнки» Дніпрова Чайка засвідчила перехід від громадянських тем, реалістичної проблематики творів до артикуляції новітніх естетичних смаків, символізації та міфологізації зображення, різноманіття форм психологічного вираження самотнього світовідчуття. Жанрова природа морських пейзажів у поезіях в прозі циклу зумовлена симбіозом жанрових ознак легенди, притчі, поезії, що утворює оригінальну поетику прозових мініатюр: дидактична спрямованість розвитку сюжету, акцентуація однієї сюжетної події, сполучення різних часових площин (від давньоминулого до майбутнього часу), насичення

тексту прийомами метаморфози, символами, метафоричністю художнього сприйняття, експеримент із композиційною будовою творів.

Творчість М. Мочульського О. Авдіковича М. Левицького Є. Ярошинської, В. Жуковецької, Н. Кибальчич, Г. Комарівни, Л. Лукиченко, Л. Пахаревського, Симонія Гінди у контексті модерністичної літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Тема 9. Родо-жанрова специфіка поезій у прозі в літературі перехідної доби (2 год.)

Питомі зміни стильових та жанрових констант реалістичної поезики були пов'язані з процесами родо-жанрової динаміки. Досить виразно в цей час виявляється тенденція до взаємодії епосу та лірики, епосу та драми, що зумовлює жанрові модифікації малої прози, виникнення нових жанрових різновидів. Своєрідний синтетичний жанр – поезія в прозі, особливістю поезики якого стає не лише поєднання ліричних та епічних родових ознак, але й вільне ставлення до канонічних норм наративного та композиційного структурування тексту. Художня рецепція здобутків зарубіжної літератури. Зокрема, творчості французьких письменників А. Бертрана, Ш. Бодлера. Витоки цієї жанрової форми.

Історію та теорію жанру поезії в прозі кінця ХІХ – початку ХХ століття ґрунтовно осмислено у дослідженнях В. Агеєвої, О. Бігун, І. Денисюка, О. Івасюк, Н. Калениченко, Ю. Кузнецова, П. Майданченка, С. Павличко, А. Підпалого, Н. Шумило та ін.

Поезії в прозі Г. Барвінок, І. Вільде, Н. Кибальчич, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Б. Лепкого, Д. Марковича, В. Стефаника, Г. Хоткевича, Дніпрової Чайки, М. Черемшини, М. Яцкова та ін. Синтез епічних та ліричних ознак (В. Стефаника «Старий Ч-ій», «Старий жебрак стоїть», М. Черемшини «Весна», Симфонія», «Обнова», О. Кобилянської «Весняний акорд»). Особливості сугестивної поезики у циклі поезій в прозі М. Коцюбинського «З глибини», поезій у прозі В. Стефаника. Поезії в прозі з циклу «Розгублені листочки» Уляни Кравченко. Особливості психологічного та естетичного світосприйняття у генологічному дискурсі перехідної доби. Наративна, композиційна будова, тематичні мотиви тощо.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тематика лекцій

Змістовий модуль I. Український літературний процес кінця XIX – початку XX століття

Тема 1. Новаторство української літератури межі століть.

Реалістичні та модерністичні тенденції (4 год.)

1. Поява модернізму на рубежі XIX –XX ст. Особливості філософських, наукових, соціологічних, культурологічних концепцій на формування світогляду людини першої половини XX ст. (позитивізм, «філософія життя», ніцшеанство, культурологічна концепція О. Шпенглера, інтуїтивізм, фрейдизм, марксизм, екзистенціалізм). Ідеї А. Шопенгауера, С. К'єркегора, Ф. Ніцше, А. Бергсона створювали філософське підґрунтя для різноманітних літературних явищ і художніх течій епохи зламу віків.

2. Виникнення модернізму у Франції наприкінці XIX ст. (Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо) і його поширення в Європі, Росії, Україні. Модерністи вважали, що не треба шукати у творі мистецтва якоїсь логіки, раціональної думки. Тому мистецтво модернізму і репрезентувало переважно ірраціональний характер.

3. Пошук нових шляхів і засобів художнього відображення дійсності, нові художні форми, докорінне оновлення літератури. Новаторство письменників-модерністів у фокусі досліджень І. Франка у статті «Старе й нове в сучасній українській літературі».

4. Найбільш придатною для формально-змістових модифікацій виявилася мала проза, в якій спостерігається динаміка в межах жанрових парадигм, виникнення нових жанрових різновидів.

Реалізм	Модернізм
Мистецтво імітує життя, міметичне відтворення дійсності	Мистецтво спрямоване передати інтуїтивне пізнання, проникнути в світ емоцій та почуттів
Мистецтво детерміноване, має суспільні обов'язки і покликання. Головним є зміст	Превалювання категорій Краси і Правди. Провідною стає форма твору, що набуває свого смислоутворюючого значення

Герої – соціальні типи	Індивідуалізація характеру героя, розкриття та заглиблення у психологію
Соціальний конфлікт	Психологізація зображення – внутрішні суперечності у душі героя, мотивація переживань, межових станів і т. п.
Сюжет будується як причинно-наслідковий ланцюг подій	Т. зв. «внутрішній сюжет» як компіляція різноманітних почуттів, вражень, переживань
Об'єктивна третьоособова нарація. Наратор – деміург	Суб'єктивні форми нарації – першоособова, внутрішні форми мовлення (внутрішній монолог, потік свідомості, діалогізований монолог)
Традиційні засоби зображення (побутові описи, паспортний тип портрету)	Роль художньої деталі, форм мовлення, пейзаж як відображення психології героя
Традиційні жанрові форми: оповідання, повість, роман	Експериментування із жанрами. Родо-жанрові модифікації. Синтез мистецтв

Тема 2. Літературні дискусії кінця XIX – початку XX століття. Художньо-стильові течії модернізму в українській літературі кінця XIX – початку XX століття: імпресіонізм, експресіонізм, символізм, неоромантизм (4 год.)

1. Криза народництва й народницької традиції – характерна риса нової літератури перехідної доби. Процес утвердження нових тенденцій модернізму – проникнення в українську культуру західних інтенцій та ідей. Модерністськими спробами були позначені твори, які друкувалися в новітніх альманахах М. Вороного «З-над хмар і долин» (1903), О. Луцького «За красою» (1905), М. Коцюбинського «З потоку життя» (1905). Заперечення митцями суспільної заангажованості мистецтва, шляхи оновлення художнього слова, сучасні мистецькі угруповання «Молода Муза», «Українська хата» та ін.

2. Зіткнення традиції та новаторства у цей час спровокувало низку дискусій. Оцінка Сергія Єфремоваспроби багатьох нових авторів («В пошуках нової краси» (1902, «Киевской старине»). Критика «Поезії в прозі» Г. Хоткевича, а також творчості О. Кобилянської, яка, на думку Єфремова, запозичувала ідеї Ніцше, прагнула бути модерною. Критика Наталі Кобринської, що за переконанням С. Єфремова писала подібно до символістів, що сприймалося як реакція проти усталених реалістичних норм.

3. Дискусія І. Франка та О. Луцького. І. Франко, як відомо, сприйняв не все з програми «молодомузівців», про що свідчить негативна рецензія на збірку О. Луцького «В такі хвили» – «Маніфест «Молодої Музи»», видана в 1906 році на сторінках «Літературно-наукового вісника».

4. Основні риси становлення та національної специфіки імперсіоністичної, експерсіоністичної, неоромантичної та символіської поезики у новій прозі зламу століть.

Тема 3. Родо-жанрові модифікації малої прози кінця XIX – початку XX століття (4 год.)

1. Одним із важливих аспектів розвитку літератури наприкінці XIX – початку XX століття виявляється процес синтезування ознак різних літературних родів та жанрів. Тенденція до взаємодії епосу та лірики, епосу та драми, що спричиняє жанрові модифікації малої прози, виникнення нових жанрових різновидів.

2. Найбільш поширеними жанровими різновидами малої прози кінця XIX – початку XX століття були фрагментарні форми, як-от: етюд, ескіз (нарис, шкіц), студія, образок (акварель, образок-сценка, образок-портрет), нарис, лірична мініатюра, поезія в прозі та ін. Характеристика різновидів.

3. Проблема розмежування цих жанрових різновидів у літературознавстві. Спільні жанровизначальні ознаки цих форм (невеликий обсяг та переважна безфабульність, незавершеність, що вказує на відтворення одного короткого статичного моменту дійсності в сюжеті твору, зміна фокуса зображення з об'єктивного на суб'єктивний).

Змістовий модуль II. Проза кінця XIX – початку XX століття: розширення змістових та формальних обріїв

Тема 4. Творчість Михайла Коцюбинського (4год.)

1. Михайло Коцюбинський: життєвий шлях та художня еволюція творчості, новелістичні інновації. Періодизація творчості. Світоглядні та творчі принципи письменника-новеліста.

2. Перші оповідання «Андрій Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма» (1884), «21-го грудня, на введеніє» (1885), «Дядько та тітка» (1885). Друк перших творів у 1890р. — львівський дитячий журнал «Дзвінок», публікація в поезії «Наша хатка». Встановлення творчих контактів із І. Франком.

3. Естетична основа творчості. Еволюція стилю митця від просвітницьких тенденцій до модерністичних (від «Хариті», «Маленького грішника», «Дорогою ціною» до «Intermezzo»). Жанрові форми творів М. Коцюбинського, ліризація прози у фокусі різноманіття фрагментарних жанрових формах.

4. Робота М. Коцюбинського у складі Одеської філоксерної комісії (1892-1896), в степах Бессарабії і в Криму, що надихнула письменника на створення циклу молдавських оповідань «Для загального добра», «Посол від чорного царя», «Відьма», «В путях шайтана», «На камені», «У грішний світ», «Під мінаретами». Роки перебування Коцюбинського на урядовій службі в Молдавії і Криму.

5. Світоглядно-художня еволюція М. Коцюбинського в оповіданні «Лялечка» (1901). Коцюбинський як майстер психологічного аналізу. Вияв в поведінці героїні архетипу жертви.

6. Соціально-психологічна новелістика 900-х років («На камені», «Поєдинок», «Цвіт яблуні», цикл «З глибини», «У грішний світ»). Пластичність образів, мальовничість описів природи, стислість і лаконічність (кольорова деталь, художнє зображення «пленарності» пейзажів, динамічність пейзажних описів через нанизання предикативних форм, також вживання яскравих епітетів, асоціативність описів, суб'єктивне сприйняття природи, що відображається крізь призму вражень, почуттів героїв.

7. Сильовий симбіоз у творчості М. Коцюбинського: поєднання художніх здобутків реалізму, імпресіонізму та неоромантизму. Шлях стильових пошуків письменника. Опанування основ імпресіоністичного

стилю. Тяжіння до ліризації творів. Пейзажі як прийом відображення складних внутрішніх переживань героїв, їхнього настрою й почуття. Своєрідний фокус зображення художнього простору, що сприймається крізь призму розуміння та відчуття самого героя. Мовними засобами вираження імпресіоністичних рис на лексичному рівні виступають: антропоморфні й зооморфні метафори, персоніфіковані предикати, кольористичні й емотивні епітети, лексеми зі значенням кольору і світла, порівняння.

8. «Intermezzo» М. Коцюбинського – природа як дійова особа. Наскрізним образом «Intermezzo» є образ сонця. Особливості композиції. Імпресіоністичні зорові й звукові образи (прийом синестезії) у відтворенні пейзажних картин. Сугестія певного настрою через кольорові образи, вміння автора «малювати» словом, зумовлюючи різноманіття семантичного потрактування.

9. Синтез малярства й літератури у творчих пошуках М. Коцюбинського. Органічне поєднання двох видів мистецтва в акварелі «На камені». Психологізм образів Фатьми та Алі. Контраст краси глибокого почуття та деспотизму звичаїв. Семантика художньої деталі.

10. Психологічний етюд «Цвіт яблуні» Перевага психологічного малюнку над подієвістю як жанрова ознака твору.

11. Зображення подій часів революції – «Сміх» (1906), «Невідомий»(1907), «В дорозі»(1907), «Дебют»(1909), а пізніше новелі «Коні не винні»(1912). Фокус уваги на розкритті настроїв у представників різних соціальних верств, які мали різні соціально-політичні переконання.

12. Індивідуально-психологічний та соціально-історичний аспекти імпресіоністичного мислення («Сміх», «Він іде», «Persona grata»). Повість «Fata morgana» (1903-1910). Традиційна тема села в модерній стильовій інтерпретації.

13. Повість «Тіні забутих предків» (1911). Зображення гуцульського побуту. Міфологізм як ознака неоромантичної поетики в повісті «Тіні забутих предків». Піднесення фольклорних образів до рівня філософського узагальнення. Імпресіоністична трансформація фольклорного та міфологічного матеріалу. Синкретизм стильових тенденцій у повісті. Поєднання фантастичного та реального у творі. Поезія народних звичаїв, вірувань, обрядів, їх вплив на життя гуцулів.

Система образів твору. Образи-символи як засоби індивідуалізації героїв. Самобутність модерної поетики повісті.

14. Особливості індивідуального стилю в дитячих оповіданнях («Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник»).

15. Екранізація творів М. Коцюбинського «Fata morgana» і «Дорогою ціною», «Коні не винні», до творчості М. Коцюбинського зверталися кінорежисери Марк Донський («Дорогою ціною») і Леонід Осика («Подарунок на іменини»). Справжнім шедевром світового кіно став фільм Сергія Параджанова «Тіні забутих предків».

Тема 5. Неоромантична проза Ольги Кобилянської (4 год.)

1. Життєвий і творчий шлях. Вплив німецької мови та культури на формування творчих засад О. Кобилянської.

2. Творчість О. Кобилянської раннього періоду, роки літературного навчання (1880-1887), коли були написані оповідання «Гортенза, або Картина з життя однієї дівчини», «Доля чи воля?», «Видиво», «Людина з народу», повість «Вона вийшла заміж», у другій редакції відома під назвою «Людина». Ранні неопубліковані твори О. Кобилянської («Гортенза», «Малюнок з народного життя на Буковині», «Видиво», «Людина з народу» та ін.)

3. Полеміка навколо перших творів письменниці. Позиція критики щодо національного підґрунтя творчості О. Кобилянської, процесу «онімечення» (німецького впливу на її мову), дискурсивного питання визначення письменниці як суто української. Протилежна оцінка цього аспекту Лесею Українкою.

4. Леся Українка і Ольга Кобилянська: діалог культур (на матеріалі епістолярію письменниць).

5. Вплив західноєвропейської літератури Є.-П. Якобсена, М. Метерлінка, філософії Ф. Ніцше на формування літературно-естетичних поглядів О. Кобилянської. Роль І. Франка, О. Маковея, М. Павлика у творчій долі письменниці.

6. Повісті «Людина» (1894), «Царівна» (1896) у контексті феміністичного дискурсу. Твори О. Кобилянської 90-х рр. ХІХ століття. Активна участь у феміністичному русі. Ініціатива створення «Товариства руських жінок на Буковині».

7. Неоромантичні героїні О. Кобилянської – непересічні особистості, які завжди відрізняються від свого оточення, знаходять сили протистояти впливу буденщини. Екзистенційні проблеми жінки Ользі Кобилянській найяскравіше вдалося розкрити в "Природі" та "Некультурній".

8. Модерна інтерпретація традиційних тем української літератури («За готар», «Битва», «Банк рустикальний»). Зображення природи. Динаміка імпресіоністичного малюнку. Міфологізація дійсності, екологічні проблеми («Битва»). Питання про стильовий синкретизм у творчості О. Кобилянської.

9. Визначення найважливіших аспектів неофольклоризму та міфологізму прози О. Кобилянської (повість «В неділю рано зілля копала...»). Фольклорна основа твору. Переосмислення мотиву балади «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці». Особливості жанру, композиції, система образів.

10. Інтерпретація письменницею міфологічного та біблійного сюжетно-образного матеріалу у творах «Земля», «Юда», «Ніоба».

11. Повість «Земля» (1901). Психологічне трактування проблеми землі. Роль соціальних обставин. Семантика та значення певних символів у творі. Художнє переосмислення біблійної ремінісценції про Каїна й Авеля.

12. Творчість Кобилянської 1920-1930-х рр., контакти з українською літературною молоддю журналу «Промінь» (1921-1923 рр.), з місячником «Нові шляхи» (Львів), з видавництвом «Рух» (Харків), де протягом 1927-1929 рр. вийшли «Твори» в 9 томах. Роздуми й переживання періоду Першої світової війни знайшли своє втілення в нарисах та оповіданнях «Юда», «Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки», «Назустріч долі», «Зійшов з розуму», написаних у 1915-1923 рр.

13. Реалізація національної ідеї в романі «Апостол черні» (1926). Переосмислення проблеми виховання у прозових творах («Через кладку», «За ситуаціями», «Апостол черні»).

14. Жанрові пошуки та новаторство модерністичної творчості письменниці. Тяжіння авторки до лаконізму й образності художнього мислення, синтезу мистецтв (музичності вислову). Використання

музичних композиційних принципів, образу музики в таких творах, як фрагмент, «Valse melancolique», ескіз «Impromptu phantasie»).

15. Розмаїття оповідних форм творчості О. Кобилянської: соціально-психологічні оповідання з життя буковинських селян («Банк рустикальний», «У св. Івана», «На полях»), настроєві психологічні образки («Жебрачка», «Покора»), лірико-драматичні пейзажні малюнки («Битва», «Під голим небом»), філософські діалоги («Він і вона»), алегоричні поезії в прозі («Рожі», «Акорди», «Там звізди пробивались»), афористичні мініатюри.

16. Автобіографія О. Кобилянської «Про себе саму». Важливість особистих переживань і тих вражень, які часто спричиняли появу її художніх творів, тема інтелігенції. Жанрова специфіка.

Тема 6. Творчість представників «Покутської трійці». Художня своєрідність експресіоністських новел В. Стефаніка (6 год.)

1. Творча співдружність В. Стефаніка з Л. Мартовичем і Марком Черемшиною. («Покутська трійця»).

2. Життєвий і творчий шлях Олекси (Леся) Семеновича Мартовича. Піднесення Л. Мартовичем традицій реалістичної сатири. Збірки «Нечитальник» (1900), «Хитрий Панько» (1903), «Стрибожий дарунок» та оповідання (1905). Продовження реалістичної традиції української прози II половини XIX століття. Переосмислення соціальної проблематики, розмаїття сатиричних малюнків. Жанр сатиричного памфлету у творчості письменника («Винайдений рукопис про руський край»), його сатиричні твори в контексті літературної традиції Західної України (І. Франко, А. Крушельницький, В. Стефанік). Психологічні колізії в оповіданнях Повість «Забобон» (1911). Основні риси індивідуального стилю Л. Мартовича. Поєднання у творах трагічних і сатиричних колізій.

3. Неоромантична модель гуцульського світу в новелах Марка Черемшини. Життя і творчість. Перші літературні спроби – поезії, драматургія. Оповідання «Керманич». Цикл поезій у прозі «Листки». Спроба символістського потрактування актуальних соціальних тем. Алегоричність, фольклорна образність, ускладнена асоціативність творів. Орнаменталізм прози М. Черемшини. Перша збірка «Карби» (1901). Принцип композиції. Драматизм людських доль у новелах («Святий

Миколай у гарті», «Основини», «Раз мати родила», «Злодія зловили»). Поетика народних голосінь (оповідання «Чічка», «Зведениця»). Поглиблення психологізму. Збірка «Село вигибає» (1928). Концепція зображення Першої світової війни у творах письменника. Сильові особливості творів. Використання засобів народних голосінь, дум та невільницьких плачів для посилення трагедійного звучання новел. Ліризм, використання гуцульських співанок. Нова історична ситуація на теренах Західної України та її рецепція у прозі письменника. Збірка новел «Верховина» (1929).

4. Життя і творчість Василя Стефаника, період творчих шукань, формування ідейно естетичних поглядів. Культурно-політична діяльність. Оцінка творчих звершень І. Франком, Лесею Українкою, Б. Лепким. Роки навчання в Кракові – з 1892 по 1900 – час становлення Стефаника як письменника. Участь у створенні й розгортанні роботи гуртка «Академічна громада». Взаємодія із польським ученим Вацлавом Морачевським і його дружиною, українкою Софією Окуневською, а також із діячами модерністичного угруповання «Молода Польща», Ст. Пшибишевським.

5. Перша збірка новел «Синя книжечка» (1899). Проблематика, поетика. Новели (1897-1898) принесли Стефанику популярність за межами України.

6. Збірки «Камінний хрест» (1900), «Дорога» (1901), «Моє слово» (1905). Жанрова специфіка новел, тематична палітра. Ознаки експресіоністичного стилю у художньому доробку В. Стефаника. У багатьох новелах В. Стефаника, експресіоністичні ознаки (ремінісцентні мотиви покарання, спокути, ганьби і страху, апокаліптичні уявлення, натуралістичні вияви людської підсвідомості) пов'язувались із есхатологічним світовідчуттям (або катастрофізмом), що характеризувало стан людини порубіжжя.

7. Сильовий синкретизм у поетиці новел В. Стефаника. Імпресіоністичні елементи у творах В. Стефаника (фрагментарне сюжетно-композиційне упорядкування художнього матеріалу, використання пейзажних замальовок як засобів психологічної характеристики персонажів). Новели «Сон», «Май», «Моє слово», «Дорога».

8. Аспекти психологізму, сюжетного зображення, композиційно-мовленнєвої будови, архітектоніки, лінгвостилістичних особливостей,

хронопопу. Новели 1916-1933 рр. Збірка післявоєнних новел «Земля» (1926).

9. Новела «Камінний хрест» – психологічне розкриття теми еміграції. Драматизм конфлікту. Образ Івана Дідуха. Довершеність художньої форми. Багатство мови, мистецтво деталі. Символи в новелі.

10. Експресія антивоєнної прози. Національно патріотичне піднесення галицької молоді (новели «Марія», «Сини»). Автобіографічні елементи, специфіка наративу, символіка («Вечірня година», «Давня мелодія», «Каменярі», «Серце», «Марко Черемшина»). Родо-жанрова своєрідність творчості В. Стефаника. Аспекти драматизації та ліризації новел. Проблема жанрового визначення творів. Твори В. Стефаника на театральних помостах та в кіномистецтві.

Тема 7. Художня своєрідність малої прози Б. Лепкого (2 год.)

1. Життя і творчість Богдана Лепкого, постать якого є однією із найвизначніших в історії української літератури початку ХХ ст. Формування світогляду Б. Лепкого у взаємодії із діячами української культури: І. Франком, К. Студинським, Ф. Колесою, М. Вороним, О. Маковесем, С. Крушельницькою, О. Мишугою, В. Щуратом, А. Чайковським та ін.

2. Активна участь Богдана Лепкого у львівських молодіжних організаціях «Ватра» і «Сокіл», хорі «Боян» та товаристві «Просвіта». Редакційна та перекладацька діяльність.

3. Перша збірка прози митця «З села» (1898). «З життя» (Львів, 1899) Збірки «Щаслива година» (Львів, 1901), «Оповідання» (1901), «У глухім куті» (Львів, 1903; Ужгород, 1922), «Нова збірка» (1903), «В горах» (1904), «Кара та інші оповідання» (1905), «Кидаю слова» (Чернівці, 1911), «От так собі» (Львів; Київ, 1926).

4. Динаміка в межах жанрових парадигм, оновленням ідейно-тематичного змісту, видозміни структурно-композиційного рівня тексту, специфіка оповіді у малій прозі Богдана Лепкого. Жанрове розмаїття прози письменника.

5. Переосмислення соціальної проблематики через поєднання оповідної манери із психологічним аналізом внутрішнього світу героїв, що розкривається у різних видах діалогічного мовлення, внутрішніх монологів, семантиці художньої та портретної деталі. У малій прозі

Богдана Лепкого головним стає не стільки зображення певної реалістичної події, скільки акцентується на суб'єктивному сприйнятті та психологічному переживанні її героями («Дочекався», «Іван Медвідь», «Над Ставом»).

6. Застосування засобів комічного – гротеску, карикатури – спрямоване на викриття пороків панів (у новелі «Хлопка»). Імпресіоністичні стильові ознаки у відтворенні воєнної дійсності. Такі твори як «Під Великдень», «Не виходимо з хати», «Папери є?», «Поворот».

7. Екзистенційна проблематика, зокрема, пошук сенсу буття, намагання віднайти внутрішню гармонію, сили для продовження життя продовжується у творах, присвячених проблемі еміграції.

8. Ліризація епічного тексту, що зумовлена загальними тенденціями психологізації та суб'єктивізації літератури перехідної доби («Ліричне інтермецо», «Душа», «Поворот»). Книги для дітей («Під ялинку», 1930). Публіцистичний та літературно-критичний доробок Б. Лепкого.

Тема 8. Творчість письменників «другого плану» української літератури кінця XIX – початку XX століття (4 год.)

1. Життя Івана Липи (1865-1923 рр.), відомого громадського і політичного діяча, письменника. Робота у керівництві партії соціалістів-самостійників, обов'язки комісара Одеси, міністра віросповідань Української Народної Республіки. Іван Липа як один із засновників та активних діячів «Братства тарасівців». Збірки «Тринадцять притч», «Оповіді про смерть, війну і любов»(1935).

2. Поетика та жанрова своєрідність соціально-психологічної повісті І. Липи «Нові хрести». Творчі пошуки письменника, спроба віднайти нові форми зображення дійсності, відтворення психології героїв. Екзистенційні роздуми героя-оповідача про сенс людського існування, призначення людини у світі та усвідомлення цього призначення, про розуміння свободи, конфлікту між активним і пасивним началом у людині, вишукування причин руйнування надій, мрій, ілюзій у людському житті.

3. Андрій Чайковський (1857-1935). Особливості світогляду письменника, модерні стичні тенденції малої прози у контексті літератури

кінця XIX – початку XX століття, специфіка індивідуального стилю. Осмислення життя галицької інтелігенції в автобіографічній повісті «Своїми силами» (1902).

4. Родо-жанрвата стильова еволюція малої прози А. Чайковського. Жанр образків-репортажів із «судової зали» («Краще смерть, як неволя», «Хто винен?», «Жаль ваги не має», «Обережно з вогнем», «За віхоть сіна». Для малих епічних форм А. Чайковського характерні переважно невеликий обсяг, лаконізм оповіді, обмежене коло подій і дійових осіб, фабульна завершеність та ін.

5. Характеротворча та сюжетотворча роль прямого мовлення у творах письменника. Композиційна роль діалогів («За сестрою», «За живою», «Жаль ваги немає»), монологів («Поєдинок», «Боже, буди покровитель», «Моя перша любов») і багатоголосного наративу (полілогічні: «Не піддавайся біді!», «На уходах», «Одарка»).

6. Дніпрова Чайка (Людмила Олексіївна Василевська-Березіна). Початок друку в альманахах «Перший вінок», «Дзвінок», «Правда», «Зоря», цикл «Морські малюнки». Реалізація мариністичної тематики у циклах прозових мініатюр Дніпрової Чайки. Саме циклом поезій у прозі «Морські малюнки» Дніпрова Чайка засвідчила перехід від громадянських тем, реалістичної проблематики творів до артикуляції новітніх естетичних смаків, символізації та міфологізації зображення, різноманіття форм психологічного вираження самотнього світовідчуття.

7. Жанрова природа морських пейзажів у поезіях в прозі циклу зумовлена симбіозом жанрових ознак легенди, притчі, поезії, що утворює оригінальну поетику прозових мініатюр: дидактична спрямованість розвитку сюжету, акцентуація однієї сюжетної події, сполучення різних часових площин (від давньоминулого до майбутнього часу), насичення тексту прийомами метаморфози, символами, метафоричністю художнього сприйняття, експеримент із композиційною будовою творів.

8. Творчість М. Мочульського О. Авдиковича М. Левицького Є. Ярошинської, В. Жуковецької, Н. Кибальчич, Г. Комарівни, Л. Лукиченко, Л. Пахаревського, Симонія Гінди у контексті модерністичної літератури кінця XIX – початку XX століття.

Тема 9. Родо-жанрова специфіка поезій в прозі у літературі перехідної доби (2 год.)

1. Своєрідний синтетичний жанр – поезія в прозі, особливістю поетики якого стає не лише поєднання ліричних та епічних родових ознак, але й вільне ставлення до канонічних норм наративного та композиційного структурування тексту. Художня рецепція здобутків зарубіжної літератури. Зокрема, творчості французьких письменників А. Бертрана, Ш. Бодлера. Витоки цієї жанрової форми.

2. Історія та теорія поезії в прозі кінця XIX – початку XX століття ґрунтовно у дослідженнях В. Агеєвої, О. Бігун, І. Денисюка, О. Івасюк, Н. Калениченко, Ю. Кузнецова, П. Майданченка, С. Павличко, А. Підпалого, Н. Шумило та ін.

3. Поезії в прозі Г. Барвінок, І. Вільде, Н. Кибальчич, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Б. Лепкого, Д. Марковича, В. Стефаника, Г. Хоткевича, Дніпрової Чайки, М. Черемшини, М. Яцкова та ін. Синтез епічних та ліричних ознак (В. Стефаника «Старий Ч-ій», «Старий жебрак стоїть», М. Черемшини «Весна», Симфонія», «Обнова», О. Кобилянської «Весняний акорд»).

4. Особливості сугестивної поетики у циклі поезій в прозі М. Коцюбинського «З глибини», поезій у прозі В. Стефаника.

5. Поезії в прозі з циклу «Розгублені листочки» Уляни Кравченко. Особливості психологічного та естетичного світосприйняття у генологічному дискурсі перехідної доби. Наративна, композиційна будова, тематичні мотиви тощо.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1 (4 год)

Художня своєрідність творчості М. Коцюбинського

1. Михайло Коцюбинський: життєвий шлях та художня еволюція творчості, новелістичні інновації. Періодизація творчості. Світоглядні та творчі принципи письменника-новеліста.
2. Світоглядно-художня еволюція М. Коцюбинського в оповіданні «Лялечка» (1901). М. Коцюбинський як майстер психологічного аналізу. Вияв в поведінці героїні архетипу жертви.
3. Імпресіоністичні стильові ознаки («На камені», «Intermezzo», «Сон», «На острові» та ін.). Синтез малярства й літератури у творчих пошуках М. Коцюбинського.
4. Психологічний етюд – «Цвіт яблуні» – відтворення процесу роздвоєння душі, свідомого і підсвідомого. Перевага психологічного малюнку над подієвістю як жанрова ознака твору.
5. Повість «Тіні забутих предків» (1911). Зображення гуцульського побуту. Міфологізм як ознака неоромантичної поезики в повісті «Тіні забутих предків». Система образів твору. Самобутність модерної поезики повісті.

Основна література: 1,2,3,4,6,8,9.

Додаткова література: 1,8,12,14,46,58,64.

Заняття 2 (4 год)

Неоромантичний характер творчості О. Кобилянської

1. Життєвий і творчий шлях. Вплив німецької мови та культури на формування творчих засад О. Кобилянської. Роль І. Франка, О. Маковея, М. Павлика у творчій долі письменниці.
2. Полеміка щодо національного підґрунтя творчості О. Кобилянської, процесу «онімечення» (німецького впливу на її мову). Протилежна оцінка цього аспекту Лесею Українкою.
3. Екзистенційні проблеми жінки у новелі «Природа». Зображення у «Природі» двох типів свідомості – жіночий та чоловічий. Роль імпресіоністичних стильових ознак у зображенні картин природи.

4. Міфологізація дійсності, екологічні проблеми («Битва»). Проблемний трикутник: людина – природа – цивілізація.
5. Модерністична поетика та автобіографічні аспекти в творі О. Кобилянської «Impromptu phantasie». Використання музичних композиційних принципів, образу музики у творі
6. Повість «Земля». Жанрова специфіка. Психологічне трактування вічної проблеми землі. Семантика та значення певних універсальних символів, ремінісценцій у творі.

Основна література: 1,2,3,5,6, 8, 9.

Додаткова література: 3,6,8,9,10,12,14,45,56,64.

Заняття 3 (4 год)

Експресіоністична поетика новелістики В. Стефаника

1. Життя і творчість Василя Стефаника, період творчих шукань, формування ідейно естетичних поглядів. Культурно-політична діяльність. Оцінка творчих звершень І. Франком, Лесею Українкою, Б. Лепким.
2. Експресіоністичні стильові ознаки у новелах В. Стефаника «Сама саміська», «Межа», «Синя книжечка», «Лесева фамілія», «Виводили з села», «Стратився».
3. Стильовий синкретизм у поетиці новел В. Стефаника. Імпресіоністичні елементи у творах В. Стефаника. Новели «Сон», «Май», «Моє слово», «Дорога». Аспекти психологізму, сюжетного зображення, композиційно-мовленнєвої будови, лінгвостилістичних особливостей, хронопопу.
4. Експресія антивоєнної прози (новели «Марія», «Сини», «Диточа пригода»).

Основна література: 1,2,3,5, 6, 8, 9.

Додаткова література: 11,12,14-23, 25,29,32,40,42,52,54,57,64.

Заняття 4 (2 год)

Художня своєрідність малої прози Б. Лепкого

1. Життя і творчість Богдана Лепкого.
2. Переосмислення соціальної проблематики («Дочекався», «Іван Медвідь», «Над Ставом»).
3. Імпресіоністичні стильові ознаки у відтворенні воєнної дійсності («Під Великдень», «Не виходимо з хати», «Папери є?», «Поворот»).
4. Ліризація та психологізації («Ліричне інтермецо», «Душа», «Поворот»).

Основна література: 1,2,3,4,5, 8, 9.

Додаткова література: 8,14,46,52,57,60,63,64.

Заняття 5 (2 год)

Родо-жанрова специфіка поезій в прозі у літературі перехідної доби

1. Історія та теорія поезії в прозі кінця ХІХ – початку ХХ століття.
2. Аспекти родо-жанрового синтезу у фокусі модифікацій форми та змісту творів.
3. Поезії в прозі В. Стефаника.
4. Поезії в прозі М. Коцюбинського (цикл «З глибини»).
5. Поезії в прозі О. Кобилянської.

Основна література: 1,2,3,4,5, 6, 8, 9

Додаткова література: 5,8,12,14,28,30,33,35,36,39,43,44,64,66.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Зробити конспект огляд таких праць:

1. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Київ : Критика, 2009. 441 с.
2. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX століття. Львів, 1999. 216 с.
3. Шумило Н. М. Під знаком національної самобутності: Українська художня проза і літературна критика кінця XIX – початку XX століття / відп. ред. П. М. Федченко; НАН України. Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка. Київ : Задруга, 2003. 354 с.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Характерні риси якого модерного стилю спостерігаються у творчості Михайла Коцюбинського?

- А) неоромантизму;
- Б) експресіонізму;
- В) імпресіонізму;
- Г) неокласицизму.

2. Редактором альманаху «З потоку життя» (1905) був:

- А) М. Коцюбинський;
- Б) О. Луцький;
- В) І. Франко;
- Г) О. Маковей.

2. У яких з названих творів М. Коцюбинського розгортається сюжет втечі ліричного героя від дійсності?

- А) Intermezzo;
- Б) Тіні забутих предків;
- В) Дорогою ціною;
- Г) Подарунок на іменини.

3. У яких творах М. Коцюбинського спостерігається синтез літератури та малярства:
- А) Дорогою ціною;
 - Б) Подарунок на іменини;
 - В) Лялечка;
 - Г) На камені.
4. Відтворення процесу роздвоєння душі, свідомого і підсвідомого є темою у творі М. Коцюбинського:
- А) На острові;
 - Б) На камені;
 - В) Цвіт яблуні;
 - Г) Невідомий.
5. Переосмислення мотиву романтичної балади «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» спостерігається у творі О. Кобилянської:
- А) Битва;
 - Б) Природа;
 - В) Банк рустикальний;
 - Г) В неділю рано зілля копала...
6. Художнє переосмислення біблійної ремінісценції Каїна й Авеля є у творі О. Кобилянської:
- А) Битва;
 - Б) Природа;
 - В) Людина;
 - Г) Земля.
7. Перший твір О. Кобилянської, написаний українською мовою:
- А) Царівна;
 - Б) Апостол черні;
 - В) Людина;
 - Г) Земля.
8. Перша збірка новел В. Стефаника:
- А) Синя книжечка;
 - Б) Камінний хрест;

- В) Дорога;
- Г) Моє слово.

9. Хто з письменників складав «Покутську трійцю»?

- А) В. Стефаник, Л. Мартович, М. Черемшина;
- Б) Б. Лепкий, С. Васильченко, А. Чайковський;
- В) Б. Лепкий, І. Липа, М. Коцюбинський;
- Г) М. Черемшина, Б. Лепкий, В. Стефаник.

10. Хто з українських письменників так сказав сам про себе і своє сприйняття світу: «Людський біль цідиться крізь серце моє, як крізь сито, і раниць до крові»?

- А) Михайло Коцюбинський;
- Б) Степан Васильченко;
- В) Василь Стефаник;
- Г) Марко Черемшина.

11. Сильові ознаки якого стилю спостерігаються у ліризованій малій прозі Б. Лепкого:

- А) неоромантизму;
- Б) романтизму;
- В) імпресіонізму;
- Г) реалізму.

12. Особливості формально-змістових ознак поезій у прозі зумовлені:

- А) синтезом епічних та ліричних ознак;
- Б) домінуванням імпресіоністичних стильових ознак;
- В) строфічною будовою;
- Г) романтизацією дійсності.

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Поява модернізму на рубежі XIX –XX ст. Заперечення народництва і розвиток нових літературно-світоглядних тенденцій. Модернізм і реалізм.
2. Основні філософські та культурологічні ідеї розвитку модернізму (позитивізм, «філософія життя», ніцшеанство, культурологічна концепція О. Шпенглера, інтуїтивізм, фройдизм, екзистенціалізм).
3. Сильове різноманіття модернізму.
4. Дискусії щодо становлення нових тенденцій у літературі перехідної доби та збереженням традицій народництва (С. Єфремов, І. Франко і О. Луцький та ін.).
5. Родо-жанрові модифікації української прози на межі століть. Процеси драматизації та ліризації епосу. Нові жанрові різновиди малої прози (акварель, образок-сценка, образок-портрет), нарис, лірична мініатюра, поезія в прозі та ін. Характеристика різновидів.
6. Михайло Коцюбинський: життєвий шлях та художня еволюція творчості, новелістичні інновації. Періодизація творчості. Світоглядні та творчі принципи письменника-новеліста.
7. Естетична основа творчості. Еволюція стилю митця від просвітницьких тенденцій до модерністичних.
8. Світоглядно-художня еволюція М. Коцюбинського в оповіданні «Лялечка». М. Коцюбинський як майстер психологічного аналізу. Вияв в поведінці героїні архетипу жертви.
9. Синтез малярства й літератури у творчих пошуках М. Коцюбинського. Органічне поєднання двох видів мистецтва в акварелі «На камені». Психологізм образів Фатьми та Алі. Семантика кольорової художньої деталі.
10. Опанування основ імпресіоністичного стилю. Тяжіння до ліризації творів («На камені», «Цвіт яблуні», «На острові», «Intermezzo» та ін.).
11. Імпресіоністичні зорові й звукові образи (прийом синестезії) у відтворенні пейзажних картин у творі «Intermezzo». Образ сонця.
12. Міфологізм як ознака неоромантичної поетики в повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».
13. Життєвий і творчий шлях. Вплив німецької мови та культури на формування творчих засад О. Кобилянської (Є.-П. Якобсена,

- М. Метерлінка, філософії Ф. Ніцше). Роль І. Франка, О. Маковея, М. Павлика у творчій долі письменниці.
14. Леся Українка і Ольга Кобилянська: діалог культур (на матеріалі епістолярію письменниць).
 15. Повісті «Людина», або «Царівна», або «Valse melancolique» у контексті феміністичного дискурсу. Активна участь у феміністичному русі. Ініціатива створення «Товариства руських жінок на Буковині».
 16. Екзистенційні проблеми жінки у творі О. Кобилянської «Природа» або «Некультурна».
 17. Модерна інтерпретація традиційних тем української літератури («За готар», «Банк рустикальний»).
 18. Зображення природи. Динаміка імпресіоністичного малюнку. Міфологізація дійсності, екологічні проблеми («Битва»). Питання про стильовий синкретизм у творчості О. Кобилянської.
 19. Модерністична поетика та автобіографічні аспекти в творі О. Кобилянської «Impromptu phantasie». Використання музичних композиційних принципів, образу музики у творі.
 20. Повість «Земля». Жанрова специфіка. Психологічне потрактування проблеми землі. Семантика та значення символів, ремінісценцій у творі.
 21. Творча співдружність В. Стефаніка з Л. Мартовичем і Марком Черемшиною. («Покутська трійця»).
 22. Життєвий і творчий шлях Олексі (Леся) Мартовича. Психологічні колізії в повісті «Забобон». Основні риси індивідуального стилю Л. Мартовича.
 23. Життєвий і творчий шлях М. Черемшини. Неоромантична модель гуцульського світу в новелах письменника.
 24. Життя і творчість Василя Стефаніка, період творчих шукань, формування ідейно естетичних поглядів. Культурно-політична діяльність.
 25. Жанрова специфіка новел, тематична палітра. Ознаки експресіоністичного стилю у художньому доробку В. Стефаніка.
 26. Новела «Камінний хрест» – розкриття теми еміграції у психологічному фокусі. Драматизм конфлікту. Образ Івана Дідуха. Символи в новелі.

27. Оцінка творчих звершень І. Франком, Лесею Українкою, Б. Лепким. Взаємодія із Вацлавом Морачевським, із діячами модерні стичного угруповання «Молода Польща», Ст. Пшибишевським.
28. Життя і творчість Богдана Лепкого. Формування світогляду Б. Лепкого у взаємодії із діячами української культури.
29. Переосмислення соціальної проблематики через поєднання оповідної манери із психологічним аналізом («Дочекався», «Іван Медвідь», «Над Ставом»)
30. Екзистенційна проблематика у творах Б. Лепкого, присвячених проблемі еміграції.
31. Ліризація епічного тексту, що зумовлена загальними тенденціями психологізації та суб'єктивізації літератури перехідної доби («Ліричне інтермецо», «Душа», «Поворот» Б. Лепкого).
32. Життя Івана Липи. Поетика та жанрова своєрідність соціально-психологічної повісті І. Липи «Нові хрести».
33. Андрій Чайковський. Особливості світогляду письменника, модерні стичні тенденції малої прози у контексті літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття, специфіка індивідуального стилю.
34. Дніпрова Чайка. Реалізація мариністичної тематики у циклах прозових мініатюр Дніпрової Чайки (цикл «Морські малюнки»).
35. Родо-жанрова специфіка поезій в прозі у літературі перехідної доби. Поезії в прозі І. Вільде, Н. Кибальчич, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Б. Лепкого, В. Стефаника та ін. Синтез епічних та ліричних ознак.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Жулинський М. Г. Українська література. Творці і твори. Київ : Либідь, 2011. 1152 с.
2. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. : У 2 кн. : Підручник / За ред. О. Гнідан. Київ : Либідь, 2005. Кн.1. 624 с.
3. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. : У 2 кн. : Підручник / за ред. О. Гнідан. – Київ : Либідь, 2006. Кн.1. 496 с.
4. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст. : підручник : у 10 т. Київ : Академія, 2013. Т.1 : У пошуках іманентного сенсу. 512 с.
5. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст. : підручник : у 10 т. Київ : Академія, 2013. Т.2 : У пошуках іманентного сенсу. 624 с.
6. Крупка М. Ранній український модернізм : навчально-методичний посібник. Рівне, 2018. 215 с.
7. Моклиця М. Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика : монографія / 2-ге вид.; допов. і переробл. Луцьк : Вежа, 2002. 390 с.
8. Наєнко М. Характеристики. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ : Просвіта, 2012. 1088 с.
9. Навчально-методичний посібник з курсу «Історія української літератури кінця XIX – початку XX століття» [Електронний ресурс] / за заг. ред. пр. Г. Семенюка, 2013 Режим доступу : <http://philology.knu.ua/php/2/1/metod2013.pdf>.
10. Націософська інтенціональність та її естетичні вияви в українській літературі XIX – XX століть: колективна монографія / Баган О, Іванишин П. Дрогобич: Видавничий центр Дрогобицького педаг. ун-ту імені І. Франка, 2014. 271 с.
11. Ткаченко Р. П. Поклик химери. Декаданс в українській літературі кінця XIX – початку XX століття. Київ : Книга, 2011. 136 с.

Додаткова:

1. Агеєва В. Українська імпресіоністична проза. Київ, 1994. 158 с.
2. Біла А. Стефанік у колі предтечій експресіонізму / Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2004. С. 257–269.
3. Білоус Н. Феміністична проблематика прози О. Кобилянської. Українська мова і література в школі. 1999. №1. С. 36–38.

4. Вітошинська Ольга. Творчі взаємини Ольги Кобилянської з Лесею Українкою. Збірник на пошану Ольги Кобилянської (1863-1942) / За редакцією О. Кисілівської-Ткач. Мюнхен: Вид-во УВУ, 1991, Т. 14.
5. Горідько Ю. Український символізм. Антологія. Київ : Вид-во Київського славістичного ун-ту, 2008. 260 с.
6. Градовський А. Своєрідний чоловік з розумом се мій ідеал(Феміністичні пошуки Ж. Санд і О. Кобилянської). Українська література в загальноосвітній школі. 2004. № 12. С. 25 – 26.
7. Гундорова Т. Ольга Кобилянська Ніцше, або народження жінки з духу природи. Гендер і культура. Київ, 2001. С. 34 – 52.
8. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Київ : Критика, 2009. 441 с.
9. Гундорова Т. *Feminamelancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської : монографія. Київ : Критика, 2002. 574 с.
10. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській «прозі про землю» кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. : монографія. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2008. 216 с.
11. Дорошко Л. Слово, сказане самим буттям (Природа слова Василя Стефаника). Слово і час. 2004. №12. С. 36–41.
12. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – початку ХХ століття. Львів, 1999. 216 с.
13. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Femina, 1995. 688 с.
14. Історія української літератури та літературно-критичної думки кінця ХІХ початку ХХ століття : Підручник / За ред. О. Галича. Луганськ : Альма-матер, 2008. 480 с.
15. Казанова О. В. Стилiстичнi функцiї форм мовлення в новелах В. Стефаника. Вісник Запорiзького державного унiверситету. Фiлологiчнi науки / голов. ред. В. В. Савiн. Запорiжжя : Запорiзький державний унiверситет, 2004. № 3. С. 86–90.
16. Казанова О. В. Драматичнiсть мислення прозаїка як художнiй феномен перехiдної доби кiнця ХІХ – початку ХХ столiття (На матерiалi новелiстики В. Стефаника. Питання лiтературознавства : наук. зб. / вiдп. ред. О. В. Червiнська. Чернiвцi : Рута, 2005. Вип. 12 (69). С. 9–15.
17. Казанова О. В. Поетика авторського наративу у новелах В. Стефаника . Літературознавчі обрії. Праці молодих учених / наук. ред. М. М. Сулима. Київ : Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, 2005. Вип. 8. С. 35–41.
18. Казанова О. В. Засади ліризації поетичного висловлювання в прозі В. Стефаника. Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб. наук.

- праць ; відпов. ред. А. В. Козлов. Вип. 24. Київ : Акцент, 2006. Ч. I. С. 438–451.
19. Казанова О. В. Драматизація діалогічного мовлення в малій прозі Василя Стефаника. Літературознавчі обрії. Праці молодих учених / наук. ред. М. М. Сулима. Київ : Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, 2006. Вип. 11. С. 207–211.
 20. Казанова О. В. Сюжетно-композиційні особливості ліризованої прози В. Стефаника. Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб. наук. праць ; відпов. ред. А. В. Козлов. Вип. 27. Київ : Акцент, 2007. Ч. II. С. 372–382.
 21. Казанова О. В. Модерністичний дискурс польської літератури кінця XIX – початку XX століття в творчій рецепції В. Стефаника. Історико-літературний журнал / відп. ред. В. Г. Полтавчук. Одеса, 2007. Вип. 14. С. 120–130.
 22. Казанова О. В. Жанрово-нарративні стратегії у новелах-сценках В. Стефаника. Таїни художнього тексту (до проблеми поетики тексту) : зб. наук. праць / наук. ред. Н. І. Заверталюк. Дніпропетровськ: Пороги, 2007. Вип. 7. С. 138–151.
 23. Казанова О. В. Поетика образків (пейзажних малюнків) В. Стефаника. Історико-літературний журнал / відп. ред. Н. П. Малютіна. 2010. Вип. 17. С. 176–180.
 24. Казанова О. В. Новелістика В. Стефаника і родо-жанрові особливості української малої прози кінця XIX – початку XX століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література». Одеса, 2008. 20 с.
 25. Казанова О. В. «Драматизація» новелістики В. Стефаника у фокусі наратологічної методології. Проблеми родо-жанрової динаміки української літератури: навч. посіб. / відп. ред. Н. П. Малютіна. Київ : Освіта України, 2011. С. 176 – 204.
 26. Казанова О. В. Екзистенційні мотиви в ліричній прозі Івана Липи. Літературознавство. Фольклористика. Культурологія. Збірник наукових праць. Випуск одинадцятий-дванадцятий. Черкаси: Видавець Чабоненко Ю., 2012. С. 106-117.
 27. Казанова О. В. Новелізація повісті Івана Липи «Нові хрести». Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 17. Одеса: Астропринт, 2013. С. 125 – 137.
 28. Казанова О. В. Особливості сугестивної поетики у циклі « поезій в прозі » М. Коцюбинського «З глибин». Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 19. Одеса: Астропринт, 2014. С. 93 – 100.

29. Казанова О. В. Проблема жанрового визначення малої прози В. Стефаніка. Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 20. Одеса: Астропринт, 2015. С. 129 – 138.
30. Казанова О. В. Особливості психологічного та естетичного світосприйняття Уляни Кравченко в генеалогічному дискурсі перехідної доби. Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 22. Одеса: Астропринт, 2016. С. 95 – 105.
31. Казанова О. В. Духовні шукання героя-екзистенціала у повісті Івана Липи «Нові хрести». Восьмі Липинівські читання. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції [Київ, 22 квітня 2016 р.] / Благодійний фонд імені Івана та Юрія Лип; Центр національного відродження; Науково-дослідницький інститут українознавства МОН України; упор. Г. Дольник. Київ : УВС імені Ю. Липи, 2017. С. 102 – 107.
32. Казанова О. В. Композиційна та смислова роль монологічного мовлення у творах В. Стефаніка. Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 24. Одеса: Астропринт, 2017. С. 70 – 78.
33. Казанова О. В. Родо-жанрові особливості «поезій в прозі» кінця ХІХ – початку ХХ століття. Літературознавчі обрії. Праці молодих учених / наук. ред. М. М. Сулима. Київ : Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, 2009. Вип. 14. С. 207–211.
34. Казанова О. В. Жанрові аспекти сценічної адаптації малої прози кінця ХІХ – початку ХХ століття. Історико-літературний журнал / відп. ред. Н. П. Мажутина. Одеса, 2009. Вип. 16. С. 211–220.
35. Казанова О. В. Структурно-композиційні чинники ритмізації наративу в «поезіях в прозі» кінця ХІХ – початку ХХ століття. Літературознавчі обрії. Праці молодих учених / наук. ред. М. М. Сулима. Київ: Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, 2010. Вип. 17. С. 176–180.
36. Казанова О. В. «Поезія в прозі» кінця ХІХ – початку ХХ століття: проблема жанрового визначення. Історико-літературний журнал / відп. ред. Н. П. Мажутина. 2011. Вип. 19. С. 153 – 164.
37. Казанова О. В. Жанр поезії у прозі як форма літературно-естетичної свідомості перехідної доби. Слово і Час. 2015. № 11.
38. Казанова О. В. Новелізація повісті Івана Липи «Нові хрести». Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 17. Одеса: Астропринт, 2013. С. 125 – 137.
39. Казанова О. В. Особливості сугестивної поетики у циклі « поезій в прозі» М. Коцюбинського «З глибин». Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 19. Одеса: Астропринт, 2014. С. 93 – 100.

40. Казанова О. В. Проблема жанрового визначення малої прози В. Стефаніка. Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 20. Одеса : Астропринт, 2015. С. 129 – 138.
41. Казанова О. В. Особливості психологічного та естетичного світосприйняття Уляни Кравченко в генеалогічному дискурсі перехідної доби. Проблеми сучасного літературознавства. Збірник наукових праць. Вип. 22. Одеса: Астропринт, 2016. С. 95 – 105.
42. Казанова О. В. Польський модернізм і творчість В. Стефаніка: аспекти діалогу та художньої рецепції. Кременецькі компаративні студії : науковий часопис / ред. Д. Чик, О. Пасічник. Кременець, 2021. Вип. XI. С. 41 – 49 (Часопис включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща))
43. Казанова О. В. Словесно-образне моделювання художньої дійсності у поезіях в прозі В. Стефаніка «Вечір» та «Вітер гне всі дерева». Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури : Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 20-21 серпня 2021 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2021. С. 90 – 94.
44. Казанова О. В. Функціональні та семантичні особливості образу моря у творчості Дніпрової Чайки .Одеса та Чорне море як літературний простір/ за ред. Я. Лавського, Н. Малютіної. Білосток-Одеса, 2018. С. 369 – 379.
45. Кобилянська О. Про себе саму (Автобіографія в листах до проф. Д-ра Степана Смалю Стоцького / Слова зворушеного серця. Щоденники. Автобіографії. Листи. Статті та спогади / О. Кобилянська; упорядкув., вст. ст. Ф. П. Погребенника ; відп. ред. Л. В. Микитась ; щоден. з нім. пер. Є. Попович; прим. Е. М. Панчука, В. О. Вознюка (щоден.), Ф. П. Погребенника (автобіогр., листи, ст. та спог.); ред. чл.кор. АН УРСР Є. П. Кирилюк. Київ : Дніпро, 1982. С. 206- 223.
46. Костюк В. І. Поетика фрагменту і художня цілісність творчості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література». Київ , 2000. 17 с.
47. Костюк В. І. Фрагмент у творчості В. Стефаніка («Сама-саміська»). Слово і час. 2000. № 6. С. 62–66.
48. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. Київ : Академія, 2007. 752 с.
49. Лях Т. Екзистенційна проблема самотності у новелістиці Марка Черемшини. Літературознавчі обрії. 2010. Вип. 17. С. 180–187.
50. Лях Т. Прикмети експресіонізму в прозі Марка Черемшини. Науковий вісник Ужгородського університету. 2008. Вип. 18. С. 24–30.

51. Моклиця М. Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика : монографія. 2-ге вид.; допов. і переробл. Луцьк : Вежа, 2002. 390 с.
52. Нечиталюк І. В. Літературний мотив смерті в системі екзистенційного філософствування кінця ХІХ – початку ХХ століття. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер.: Філологічні науки. 2015. Вип. 7. С. 232 – 242
53. Нечиталюк І. Письменники другого плану кінця ХІХ – початку ХХ століття і канон української літератури. Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер.: Філологічна. 2012. Вип. 28. С. 175 – 182.
54. Островська А. С. Експресіонізм у творчості В. Стефаника : матеріали спецкурсу. Донецьк : ДНУ, 2004. 207 с.
55. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ : Либідь, 1999. 447 с.
56. Павлишин М. Ольга Кобилянська: Прочитання. Харків: Акта, 2008. 357 с.
57. «Покутська трійця» в загальноукраїнському літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття : зб. наук. праць / від. ред. С. Хороб. Івано-Франківськ, 2006. 496 с.
58. Поліщук Я. І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський: літературний портрет. К.: Видавничий центр «Академія», 2010. 304 с.
59. Проблеми новаторства української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століть і світовий контекст: Методичні рекомендації та матеріали до спецкурсу / Уклад.: І. А. Демченко. Мелітополь: МДПУ, 2001. 48 с.
60. Ткачук О. Наративна перспектива та дистанція в модерністичному дискурсі кінця ХІХ – початку ХХ століття. Слово і час. 2003. № 11. С. 17–24.
61. Токарик М. Новели Василя Стефаника як експресіоністичне відображення дійсності. Дивослово. 2008. №2. С. 28–33.
62. Турган О. Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст. і античність : (Шляхи сприйняття і засвоєння). Київ, 1995. 175 с.
63. Хороб С. І. Нариси з поетики української літератури кінця ХІХ – першої половини ХХ століття / відп. ред. С. І. Хороб ; Прикарпатський ун-т. імені В. Стефаника ; Наукове товариство імені Шевченка. Івано-Франківськ : Плай, Снятин : Прут – Прінт, 2000. 232 с.
64. Шумило Н. М. Під знаком національної самобутності: Українська художня проза і літературна критика кінця ХІХ – початку ХХ століття / відп. ред. П. М. Федченко; НАН України. Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка. Київ : Задруга, 2003. 354 с.

65. Шупта-В'язовська О. Г. Концептуалізація художнього моделюючого часу і простору в новелістиці Василя Стефаника. Проблеми сучасного літературознавства. 2000. Вип. 6. С. 23–30.
66. Шупта-В'язовська О. Г. Ліричні та епічні родові начала в структурі художнього часу. Літературознавство: матеріали IV конгресу Міжнародної асоціації українців. Київ, 2000. С. 360–365.
67. Яковенко С. Романтики, естети, ніцшеанці. Українська та польська літературна критика раннього модернізму. Київ : Вид-во «Часопис "Критика"», 2006. 296 с.
68. Яцків Н. Я. Творчість Василя Стефаника у контексті україно-французьких взаємин кінця XIX – початку XX століття (проблеми відтворення стилю новеліста): дис. ... канд. філол. наук. : 10.01.05. Івано-Франківськ, 2000. 175 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://chtyvo.org.ua/>
2. <https://www.l-ukrainka.name/>
3. <http://litakcent.com/>
4. <http://litukraina.kiev.ua/>
5. <http://litgazeta.com.ua/>

Навчальне видання

Казанова Ольга Валеріївна

**Історія української літератури кінця ХІХ - початку
ХХ століття (проза)**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для студентів 3 курсу денного відділення філологічного факультету
першого (бакалавр) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки
спеціальності 035 Філологія 035.01 Українська мова та література

За редакцією автора

Підп. до друку 03.11.2022. Формат 60x84/16.

Умов.-друк. арк. 2,87. Тираж 10 прим.

Зам. № 2505

Видавець і виготовлювач:

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

Свідоцтво ДК № 4215 від 22.11.2011 р.

Україна, 65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12

Тел.: (048) 723 28 39. E-mail: druk@onu.edu.ua